

SAHLGRENKA AKADEMIN

INSTITUTIONEN FÖR NEUROVETENSKAP OCH
FYSIOLOGI
ARBETSTERAPI

”VI KAN JU VARA SKITBRA PÅ TILLGÄNGLIGHET OCH INTE BARA FÖLJA LIKSOM MINIMUMNIVÅN”

Resonemang kring tillgänglighet inom Halmstad
kommuns samhällsplanering

Författare: Rebecka Norrman och Susanna Larsson

Examensarbete:	15 hp
Program:	Arbets terapeutprogrammet
Kurs:	ARB341 Självtändigt arbete i arbetsterapi (examensarbete)
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2023
Handledare:	Isabelle Andersson Hammar, docent i arbetsterapi
Examinator:	Christina Andersson, universitetslektor vid sektionen för hälsa och rehabilitering

Sammanfattning

Examensarbete:	15 hp
Program:	Arbetsterapeutprogrammet 180 hp
Kurs:	ARB341 Självständigt arbete i arbetsterapi (examensarbete)
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2023
Handledare:	Isabelle Andersson Hammar, docent i arbetsterapi
Examinator:	Christina Andersson, universitetslektor vid sektionen för hälsa och Rehabilitering
Sökord:	Arbetsterapi, Aktivitetsvetenskap, Delaktighet, Social inkludering, Stadsplanering

---

Bakgrund	Samhällsplanering har en viktig roll i att skapa ett hållbart samhälle med individer som upplever välmående, god hälsa och delaktighet. Arbetsterapi och aktivitetsvetenskap fokuserar på hälsa och välmående utifrån delaktighet i meningsfulla aktiviteter. För att möjliggöra delaktighet i samhällets aktiviteter är det viktigt att skapa ett tillgängligt samhälle. Arbetsterapeuters deltagande i interprofessionella team och arbetet med universellt designade miljöer bidrar till ökat aktivitetsutförande för människor. Idag är arbetsterapi mindre etablerat inom samhällsplanering i Sverige och det behövs synliggöras hur arbetsterapeutisk kompetens kan platsa inom området. Det saknas studier där andra professioners resonemang kring tillgänglighet inom samhällsplanering kopplas samman med arbetsterapi och aktivitetsvetenskap. Genom detta synliggörande kan kunskap om arbetsterapi nå andra professioner samtidigt som arbetsterapin kan utvecklas genom ny arena.
Syfte	Syftet med denna studie var att undersöka hur olika professioner som arbetar med samhällsplanering inom Halmstad kommun resonerade kring tillgänglighet och sitt tillgänglighetsarbete.
Metod	Studien genomfördes som en kvalitativ intervjustudie med induktiv ansats. Fem personer intervjuades enligt semistrukturerad intervjumetod och materialet analyserades utifrån Graneheim och Lundmans metod för kvalitativ innehållsanalys.
Resultat	Analysen av innehållet resulterade i fyra huvudkategorier; <i>Perspektiv och definition på tillgänglighet, Tillgänglighetsarbetets goda effekter, Begränsningar samt Tillgänglighetens utveckling</i> . Tillhörande underkategorier innefattade: <i>Definition av begreppet tillgänglighet, Brett perspektiv inom gruppen funktionshindrade, Tillgänglighet för alla i samhället, Inklusion för medborgarna i samhället, Trygghet för medborgarna i samhället, Känslan av att göra skillnad i samhället, Utmaningar i professionernas tillgänglighetsarbete, Hinder för medborgarnas tillgänglighet, Utvecklingsbehov och Utvecklingspotential</i> .
Slutsats	Studiens resultat visar på ett brett tillgänglighetsperspektiv inom samhällsplaneringen. Tillgänglighet ska gälla alla oavsett om de har funktionshinder eller inte. Det finns hinder för tillgängligheten i den fysiska miljön vilket hindrar personer att besöka meningsfulla platser. Resultatet visar även på att det finns intern kunskapsbrist. Arbetsterapeutisk kompetens kan platsa inom samhällsplanering och bidra med ytterligare perspektiv på tillgänglighet utifrån person, miljö och aktivitet.

Abstract

Thesis:	15 hp
Program:	Occupational Therapy program 180 hp
Course:	ARB341 Bachelor thesis in Occupational therapy
Level:	First Cycle
Semester/year:	ST 2023
Supervisor:	Isabelle Andersson Hammar, Associate professor in occupational therapy
Examiner:	Christina Andersson, Assistant professor at the section for health and rehabilitation
Keyword:	Occupational Therapy, Occupational science, Participation, Social Inclusion, City Planning

---

Background	Community planning has a significant role in creating a sustainable society with individuals who experience well-being, good health and participation. Occupational therapy and occupational science focus on health and well-being based on participation in meaningful activities. To enable participation in community activities, it is important to create an accessible community. The integration of occupational therapists in interprofessional teams and the work with universally designed environments contributes to increased occupational performance for people. Today, occupational therapy is less established in community planning in Sweden, and it needs to be made visible how occupational therapy expertise can fit within the arena. There are no studies where other professions' reasoning about accessibility in community planning is linked to occupational therapy and occupational science. Through this visibility, knowledge about occupational therapy can reach other professions while occupational therapy can be developed through a new arena.
Aim	The aim of this study was to explore how different professions working with community planning within Halmstad commune reasoned about accessibility and their accessibility work.
Method	The study was conducted as a qualitative interview study with an inductive approach. Five people were interviewed according to semi-structured interview method and the material was analyzed based on Graneheim and Lundman's method for qualitative content analysis.
Result:	The analysis of the content resulted in four main categories: <i>Perspective and definition of accessibility, Beneficial effects of accessibility work, Limitations and Development of accessibility</i> . Related subcategories included: <i>Definition of the term accessibility, Broad perspective within the group of disabled, Accessibility for everyone in the community, Inclusion of citizens in the community, Security for citizens in the community, The feeling of making a difference in the community, Challenges in accessibility work, Barriers to accessibility for the citizens, Development needs and Development potential</i> .
Conclusion	The result of the study show a broad accessibility perspective in community planning. Accessibility should apply to everyone, regardless of whether they have a disability or not. There are barriers to accessibility in the physical environment that prevent people from visiting meaningful places. The result also show that there is an internal lack of knowledge. Occupational therapy expertise can be included in community planning and contribute to additional perspectives on accessibility based on person, environment and occupation.

Innehållsförteckning

Bakgrund	5
Syfte	6
Metod	7
Metodval.....	7
Urval.....	7
Datainsamling.....	7
Databearbetning	7
Etiska överväganden.....	8
Resultat.....	9
Perspektiv och definition på tillgänglighet.....	9
Tillgänglighetsarbetets goda effekter	11
Begränsningar.....	12
Tillgänglighetens utveckling	13
Diskussion	14
Metoddiskussion.....	14
Resultatdiskussion.....	16
Slutsats	19
Referenser.....	20

Bakgrund

Samhällsplanering har en viktig roll i att skapa ett hållbart samhälle med individer som upplever välmående, god hälsa och delaktighet (1). En studie av Lauckner et.al (2) visar på att arbetsterapeuter som arbetar med samhällsplanering behöver ha en förståelse kring samhällsstrukturer och ha ett helhetsperspektiv för att kunna se komplexa mönster i samhället som påverkar befolkningen. Samhällsplaneringen innefattar mål gällande jämställdhet, jämlikhet och en hållbar utveckling i samhället (3). Planeringen sker på olika nivåer i form av kommunal, regional, europeisk och internationell. Inom dessa nivåer delas arbetet in i tre områden: Fysisk, social och ekonomisk (3). Denna studie kommer att fokusera främst på samhällsplanering på kommunal nivå. Samhällsplanering på kommunal nivå innefattar bland annat bostäder, parker, vatten-och avloppssystem inom det fysiska området (3). Vidare återfinns friluftsliv, barnomsorg, kultur och välfärd inom det sociala området. Slutligen innefattar det ekonomiska området resursfördelning, lokalt näringsliv och infrastruktur för näringslivet. De resurser som tillhandahålls för det kommunala planeringsarbetet regleras i bland annat plan- och bygglagen (3, 4).

Tillgänglighet beskrivs i *Handbok om funktionshinderservice* (5) som ett medel för inkludering av alla människor i samhället. Det handlar om att möjliggöra tillgång till bland annat byggnader, vägar, skolor men även information och digitala tjänster. Enligt *Myndigheten för delaktighet* (6) handlar tillgänglighet om hur samhället är utformat. För att ett samhälle ska anses vara tillgängligt ska så många som möjligt kunna ta del av det, allt från den fysiska miljön till att få tillgång till information och kommunikation. I *Boverkets författningssamling* (7) regleras tillgänglighet på allmänna platser. Vidare finns det i *Boverkets byggregler* (8) reglerat hur byggnader ska vara tillgängliga för allmänheten. Sverige har undertecknat *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning* (9) och förbundit sig till att följa denna. Konventionen beskriver hur personer med funktionella begränsningar har rätt till tillgänglighet i samhället, och att samhället ska utformas på ett sätt som möjliggör detta. För att kunna uppnå aktivitetsutförande är det viktigt med en tillgänglig miljö. Inom arbetsterapi beskrivs tillgänglighet som viktigt för att alla människor ska kunna vara delaktiga (10).

Ett perspektiv inom arbetsterapi är att det finns en relation mellan människors värdering av meningsfull delaktighet i aktiviteter och deras upplevelse av god hälsa, välmående och livskvalité (11). Delaktighet innebär att ha möjlighet att medverka i önskade aktiviteter och känna tillhörighet i samhället (12). Brist på känsla av delaktighet kan påverka hälsan till det negativa (10). En teoretisk arbetsterapeutisk modell som kan kopplas till ovanstående perspektiv är *Person-Environment-Occupation model* (PEO) (13). Modellen uppstod under 1990-talet och har sin grund i humanekologi vilket innebär att fokus ligger på relationen mellan människan och den miljö hen befinner sig i. Det är en arbetsterapeutisk modell som ser på relationen mellan människa och miljö som transaktiv. I modellen finns en ständig påverkan mellan människor, miljö och aktivitet och alla tre komponenter behöver fungera i samspel för att aktivitetsutförande ska uppstå (13). Modellen ser även på miljö som flera kontexter och där alla har lika stor påverkan på människors beteenden och aktivitet. Miljökontexterna är följande: kulturella, socioekonomiska, institutionella, fysiska och sociala (13).

Halmstad ligger beläget i sydvästra Sverige och i kommunen bor det cirka 105 000 invånare (14). År 2019 blev Halmstad utsedd till näst bäst tillgänglighetskommun i Humanas tillgänglighetsbarometer (15). Halmstad kommun har som vision att vara en kommun där människor möts, utvecklas och växer samt där livskvalité, gemenskap och respekt är utmärkande ledord (16). Visionen förutsätter att staden ska vara tillgänglig för alla oavsett

funktionsförmåga (17). I arbetet för att uppnå detta har Halmstad kommun skapat ett styrdokument vid namn *Strategisk plan* (18) som gäller för perioden 2019-2023.

Att skapa tillgängliga samhällen är viktigt för att möjliggöra för individer att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter (19). Ur ett folkhälsoperspektiv är arbetsterapeutisk kompetens viktig för att stödja och främja hälsa och välbefinnande för individer, grupper och även befolkningen i stort (20). Trots detta är inte arbetsterapi ur ett folkhälsoperspektiv ett ämne som är väl etablerat i samhällsdebatterna i Sverige (20). Professions- och fackförbundet *Sveriges Arbetsterapeuter* menar på att arbetsterapeuters kompetens kring tillgänglighet och delaktighet behöver användas i samhällsplanering för att i högre grad uppnå ett samhälle som är mer jämlikt och hållbart för alla (21, 22). Deras vision är att visa värdet av arbetsterapeuters kunskap och insatser för omgivningen för att möjliggöra för arbetsterapeuter att arbeta inom nya och etablerade arenor (23). Idag arbetar endast två av tio arbetsterapeuter i Sverige utanför hälso- och sjukvården (24). Arenor utanför hälso- och sjukvården är bland annat undervisning, arbetsmarknaden och kriminalvården. En studie av Moore och Lynch (25) visar att organisatoriska, politiska och sociala aspekter har en påverkan på lekplatsmiljöers utformning och att de blir otillräckliga och på så vis leder till att vissa barn blir exkluderade från att använda miljön. I en studie av Young et.al (26) visar resultatet på att arbetsterapeuters deltagande i interprofessionella team och arbetet med universellt designade miljöer bidrar till ökat aktivitetsutförande för människor. Dock visar resultatet i samma studie på att det finns ett behov av ytterligare studier som påvisar hur arbetsterapeuters kompetens kan platsa inom interprofessionella team som designar en miljö som möjliggör för alla (26). Irvine-Brown et.al (27) visar i sin studie på att arbetsterapeuter som arbetar utanför hälso- och sjukvården och mer inom samhällsplanering upplever att de har svårt att ha en arbetsterapeutisk teoretisk grund i sitt arbete. Arbetsterapeuterna i studien (27) menar på att de traditionella arbetsterapeutiska perspektiven är svåra att applicera på samhällsplanering (27). Önskan om att arbetsterapeuter ska vara med och bidra i samhällsutvecklingen och arbeta mer hälsofrämjande ur ett befolkningsperspektiv finns (21, 22), dock är det inget som är väletablerat i Sverige idag (24). Studier (25) visar på att arbetsterapeutisk kompetens kan bidra i samhällsutvecklingen, dock finns behov av att ytterligare belysa arbetsterapeutisk kompetens för samhället (26). Det finns studier (26) som belyser arbetsterapeuters resonemang kring att arbeta inom samhällsplanering, samt studier (25) där arbetsterapeuter ser på hur miljön är tillgänglig eller ej. Däremot finns det få studier som visar på kopplingen mellan aktivitetsvetenskap och andra professioners resonemang kring tillgänglighet och tillgänglighetsarbete inom samhällsplanering. Därför ämnar denna studie att undersöka hur olika professioner inom Halmstad kommuns samhällsplanering resonerar kring tillgänglighet och sitt tillgänglighetsarbete, för att sedan diskutera resultatet i förhållande till arbetsterapi och aktivitetsvetenskap. Detta för att tydligare urskilja skillnader och likheter i resonemang för att synliggöra om arbetsterapi och aktivitetsvetenskap kan platsa inom arenan samhällsplanering. Genom detta synliggörande kan kunskap om arbetsterapi nå andra professioner samtidigt som arbetsterapi kan utvecklas genom ny arena.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur olika professioner som arbetar med samhällsplanering inom Halmstad kommun resonerar kring tillgänglighet och sitt tillgänglighetsarbete.

Metod

Metodval

För att besvara studiens syfte genomfördes en kvalitativ intervjustudie med induktiv ansats. Genom en kvalitativ intervjustudie (28) kan deltagarnas resonemang fångas upp på ett flexibelt vis, samtidigt som den induktiva ansatsen lägger grunden för en öppen intervju som helt grundas i deltagarnas tankar och upplevelser.

Urval

I kvalitativa studier är en viktig del i urvalsprocessen att intervjupersonerna har erfarenhet av det som ska undersökas (28). Av den anledningen kontaktades professioner som arbetar mot Halmstad kommuns samhällsplanering via e-post och LinkedIn. Vidare användes snöbollsurval (29) som metod för att hitta ytterligare deltagare. I kvalitativa studier eftersträvas variationsrika berättelser där det är av större vikt att hitta färre personer med olika erfarenheter än ett stort antal med mindre rika erfarenheter (28). För att få variationsrika berättelser gjordes ett strategiskt urval med inklusionskriterier enligt följande: Intervjupersonerna skulle ha olika professioner inom Halmstad kommuns samhällsplanering samt vara verksamma eller ha varit verksamma inom samhällsplanering i Halmstad kommun under de senaste två åren. Varje intervjupersons profession skulle även vara kopplad till tillgänglighet i någon utsträckning. Det fanns inga särskilda exklusionskriterier till studiens urval. Informationsbrev skickades ut till intervjupersonerna och deras chefer där syftet med intervjun förklarade samt sekretess och medgivande. Fem intervjupersoner deltog i studien. Deras olika professioner innefattade områden inom ledande positioner, olika typer av samhällelig formgivning samt insikt i generella tillgänglighetsfrågor.

Datainsamling

En intervjuguide formulerades enligt Danielsons struktur vid semistrukturerad intervjumetod (30). Intervjuerna varade mellan 30–60 minuter och några av de övergripande frågorna som ställdes var: *Vad tänker du på när jag säger tillgänglighet? På vilket sätt arbetar du med tillgänglighet? Vad är det bästa med att arbeta med tillgänglighet? Kan du se några utmaningar i att arbeta med tillgänglighet?* Vid behov ställdes även följdfrågor. Vid intervjuerna närvarade båda författarna där den ena var aktiv intervjuare medan den andra hade ett mer observerande förhållningssätt där kompletterande följdfrågor kunde ställas till intervjupersonen vid behov. Syftet med bådadas närvaro var en möjlighet att tillsammans kunna fånga upp så mycket som möjligt från intervjun inklusive kroppsspråk och stämning i rummet. I syfte att tillmötesgå deltagarna i så stor utsträckning som möjligt, skedde vissa intervjuer digitalt och andra fysiskt helt enligt deltagarnas preferenser. Under de digitala intervjuerna användes datorprogrammet OBS Studio för att spela in ljudet och under de fysiska intervjuerna användes mobiltelefon för ljudinspelning. Kort efter varje intervju transkriberades det inspelade materialet.

Databearbetning

I analysprocessen användes Graneheim och Lundmans kvalitativa innehållsanalys (31) för identifiering av relevanta komponenter i förhållande till studiens syfte. Transkriberingen delades upp mellan författarna i tidssparande syfte. I samband med transkriberingen tilldelades varje deltagare en anonymiseringskod mellan 1–5. Därefter analyserades transkriberingarna gemensamt och domäner identifierades för att skapa en överblick kring innehållet. En tabell skapades där de olika delarna av analysprocessen fördes in. Diskussioner fördes där meningsenheter identifierades utifrån syftet varpå dessa fördes in i tabellen (*se tabell 1*). Meningsenheterna kondenserades ned så innebörden i meningen tydliggjordes.

Därefter kodades kondenseringarna i syfte att få fram essensen i resonemangen. Slutligen delades koderna in i kategorier med tillhörande underkategorier. Detta för att skapa en strukturerad indelning av resultatet. Exempel på analysprocessen kan ses i tabell 1.

Tabell 1 Exempel på meningsenheter, kondenserade meningsenheter, koder, underkategorier och kategorier som visar på resonemang kring tillgänglighet och tillgänglighetsarbete.

Meningsenheter	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
Vår beställare ska bli nöjd, för att det är ju det, det är ju den som beställer jobbet som bestämmer men det måste ändå uppfylla dom här kraven på tillgänglighet åå..å den biten också såatt man liksom ah. (Deltagare 2)	Beställaren ska bli nöjd, men samtidigt måste kraven på tillgänglighet uppfyllas	Dilemma	Utmaningar i professionernas tillgänglighetsarbete	Begränsningar
vi kan ju vara bättre än vad plan och bygglagen säger ehm tycker jag hehe vi kan ju vara skitbra på tillgänglighet och inte bara följa liksom minimumnivån så ehm. (Deltagare 3)	Vi kan vara bättre än vad plan- och bygglagen säger. Vi kan vara skitbra på tillgänglighet.	Vi kan vara bättre och skitbra på tillgänglighet	Utvecklingspotential	Tillgänglighetens utveckling
också viktigt är att tillgänglighet behöver inte att man måste bli nå-på nåt form begränsat, skadat, den exempelvis vi också kom till idé att den tillgänglighet gäller alla faktiskt. Ja det gäller äldre, gravida, ah folk med små barn dom exempelvis vill sätta sig öh å vila lite eller gå på toalett som är också anpassad, så det är en öh jättemånga idéer som sitter i den ord tillgänglighet. (Deltagare 4)	Tillgänglighet gäller inte bara vid begränsningar, det gäller alla.	Tillgänglighet gäller alla	Tillgänglighet för alla i samhället	Perspektiv och definition på tillgänglighet

Etiska överväganden

Risker med att intervjua deltagarna kunde vara att de upplevde stress kring att intervjuas på arbetstid då det kunde medföra att en del av det ordinarie arbetet måste tas igen vid ett senare tillfälle. Som en del i att försöka minska denna stress, fick deltagarna informationsbrev som tydliggjorde studiens syfte samt gav information kring intervjuernas beräknade tidsåtgång. Intervjuernas tidsram anpassades efter deltagarnas möjligheter till att avsätta tid.

Godkännande att bli intervjuad under arbetstid inhämtades även från deltagarnas chefer, vilket kunde bidra till en stressreducerande känsla hos deltagarna.

Ytterligare riskfaktor kunde innefatta att deltagarna kände sig ifrågasatta i sitt arbete, eftersom intervjuerna fokuserade på resonemang och arbetssätt i förhållande till tillgänglighet. Denna risk kunde minimeras genom noggrant övervägande av intervjuguidens utformning för att säkerställa att den förmedlade frågeställningarna på ett neutralt sätt. Enligt Henricson (28) är det även viktigt att en studies författare förhåller sig på ett tillmötesgående och öppet sätt under själva intervjuerna (28). Eftersom Halmstad är en liten kommun, fanns en risk att deltagarna kände varandra eller arbetade på samma arbetsplats. Detta kunde medföra brister i möjligheten att totalt anonymisera varje deltagare. Föregående faktor i samband med att olika professioner intervjuades kunde även medföra att det, genom intervjusvaren, gick att identifiera vem som hade intervjuats. Denna aspekt behövdes tas i beaktande vid innehållsanalysen och generera extra vaksamhet kring vilka delar som synliggjordes i resultatet. Den huvudsakliga nyttan med studien var att den ledde till ökad förståelse kring tillgänglighetsperspektivets komplexitet vilket i sin tur kunde leda till en fördjupning av aktivitetsvetenskapens bidragande faktor för samhällsplaneringen. Studien kunde på så vis

bidra till att synliggöra en ny arena för arbetsterapeuter att vara verksamma inom samt öppna upp för vidare forskning kring ämnet. En indirekt nytta med studien var att deltagarnas självreflektioner i intervjuerna kunde bidra till en utveckling hos dem själva när det kommer till tillgänglighetsperspektivet. Detta kunde i sin tur medföra en ökad känsla av delaktighet och inspiration kring tillgänglighet för deltagarna, vilket i förlängningen gav ett arbetsutförande som i större utsträckning fokuserade på tillgänglighet. Fördelarna med studien upplevdes därför vara övervägande gentemot de risker som kunde förekomma.

Resultat

Resultatet från den kvalitativa innehållsanalysen visar på olika resonemang kring vad tillgänglighet är och innebär, positiva aspekter i tillgänglighetsarbetet, begränsningar för tillgängligheten och arbetet samt resonemang kring hur tillgängligheten kan utvecklas. Analysen mynnade ut i fyra kategorier: *Perspektiv och definition på tillgänglighet*, *Tillgänglighetsarbetets goda effekter*, *Begränsningar* samt *Tillgänglighetens utveckling*. Dessa kategorier delades sedan upp i sammanlagt 10 underkategorier, som kan ses i figur 1 nedan.

Figur. 1 Översikt över huvudkategorier och tillhörande underkategorier som visar på deltagarnas resonemang kring tillgänglighet och deras tillgänglighetsarbete.

Perspektiv och definition på tillgänglighet

I deltagarnas resonemang kommer det fram olika perspektiv och definitioner på vad de anser att tillgänglighet är och innebär. I resonemangen finns det skillnader i deltagarnas definitioner av begreppet tillgänglighet. Vissa resonemang berör specifikt gruppen funktionshindrade där det resoneras kring att tillgängligheten är relevant ur ett brett funktionsperspektiv där alla former av funktionshinder ska uppmärksammas. Andra resonemang som framkommer är ur ett större samhällsperspektiv där både funktionshindrade och icke funktionshindrade ingår. Efter analysen framkommer underkategorierna *Definition av begreppet tillgänglighet*, *Brett perspektiv inom gruppen funktionshindrade* och *Tillgänglighet för alla i samhället*.

Definition av begreppet tillgänglighet

Deltagarna resonerar kring tillgänglighet som någonting enkelt, exempelvis låga trösklar. Tillgänglighet ska vara lätt och utan krångel utifrån ett hela resan- perspektiv, det ska till

exempel inte vara för lång väntan på nästa buss. Vidare resoneras det kring att tillgänglighet handlar om närhet.

”för mig är det också att det är nära, då är det tillgängligt för mig i alla fall, Att man inte behöver ta sig liksom extremt långa avstånd för att komma fram till sitt mål”
(Deltagare 5)

Tillgänglighetsperspektivet innefattar även placering av bostäder där det är viktigt att det finns närhet till samhällsservice. Tillgänglighetsperspektivet är något som ska vara integrerat i ordinarie verksamheter och ska finnas i förhållande till andra frågor då begreppet inte ses som en enskild fråga i sig. Tillgänglighet ska vara något som är självklart i samhället och resonemang förs över att tillgänglighetsanpassningar är något som ska vara normalt och som ska underlätta för alla människor.

Brett perspektiv inom gruppen funktionshindrade

Deltagarna resoneras om att tillgänglighet ofta tolkas som enbart fysisk tillgänglighet i form av anpassningar för de som har fysiska funktionshinder. Begreppet är mycket bredare än så, det handlar även om att tillgängligheten behöver anpassas för fler målgrupper som är funktionshindrade, exempelvis personer som har kognitiva utmaningar samt har syn- och hörselskador. Tillgänglighetsperspektivet sträcker sig längre än ramper och dörröppnare och att det är viktigt att tänka bredare vid tillgänglighetsarbete.

”tillgänglighet har många dimensioner för det är så lätt att man tänker i form utav...trösklar, hissar...ramper, ...den här fysiska delen i samhället eller det rum eller så...så när jag tänker tillgänglighet så säger jag, det är lätt att man tänker på den fysiska tillgängligheten men det är också viktigt att tänka på det...psykisk tillgänglighet, intellektuell tillgänglighet, den kognitiva och så vidare så att jag ser på tillgänglighet ur ett väldigt brett perspektiv” (Deltagare 3)

Tillgänglighet för alla i samhället

Begreppet universell utformning resoneras vara ett bra begrepp då det visar på en bredd och att samhället inte innefattar en homogen grupp utan ska vara tillgängligt för alla. Deltagarna resoneras om att mångfald och inkludering ingår under begreppet tillgänglighet:

”Men tillgänglighet är ju inte bara fysisk tillgänglighet utan det handlar ju liksom, ah men du vet, det som folk kanske många gånger pratar om mångfald och inkludering och såna saker, för mig så inbegrips det under begreppet tillgänglighet” (Deltagare 1)

Deltagarna resoneras även kring att tillgänglighet blir väldigt konkret vid arbete med samhällsbyggnadsfrågor då det lyfts frågor om segregation, psykisk ohälsa, ofrivillig ensamhet samt funktionshinder. Det finns även resonemang som har liknande syn på tillgänglighet, att det gäller alla, inte bara vid begränsningar. Vid visuell kommunikation spelar det ingen roll om det handlar om tillgänglighet utifrån språk, rörelsehinder med flera utan det är universellt och kan hjälpa många. Ett liknande resonemang är att om det planeras för unga och gamla när det kommer till tillgänglighetsaspekter så säkerställs det att det blir tillgängligt. Det resoneras även kring att ifall platser inte är tillgängliga för alla, uppstår exkludering; vissa har tillgång till platsen och andra inte.

Tillgänglighetsarbetets goda effekter

Ett ämne som berörs i deltagarnas resonemang är tillgänglighetsarbetets goda effekter och på vilket sätt tillgänglighetsarbetet bidrar till både medborgarna och samhället som stort. Deras resonemang kring tillgänglighetsarbetet mynnar ut i tre underkategorier: *Inklusion för medborgarna i samhället, Trygghet för medborgarna i samhället* samt *Känslan av att göra skillnad i samhället*.

Inklusion för medborgarna i samhället

Deltagarna resonerar fram att tillgänglighetsarbetet är något mycket viktigt som medför att alla kan delta i samhället, oavsett funktionshinder. Medvetet tillgänglighetsarbete är ett sätt att säkerställa att arbetet gör nytta för alla. Anpassning av fysiska platser för rörelsehindrade resonerar deltagarna vara en samhällsnytta och något jättebra eftersom människor då kan jobba och bo utan problem. Tillgänglighetsarbetet i form av visuell kommunikation kan även bidra till medborgarnas ökade förståelse för samhällsplaneringen vilket i sin tur kan ge möjligheter att bidra till samhällsutvecklingen. Deltagarna resonerar även kring att de ser effekter av tillgänglighetsarbetet i form av ökad förståelse hos nyanlända där de med hjälp av visuell kommunikation kan lära sig mer om samhällets processer. Tillgänglighetsarbete inom samhällsplanering är ett viktigt arbete som medför att byggnader och platser blir till för alla människor, även de som inte har en begränsning eller ett funktionshinder.

”jag menar om man, om man bygger tillgängligt så blir det ju bra för alla så att säga...det blir ju inte bara...bra för personer med exempelvis en funktionsnedsättning” (Deltagare 1)

Trygghet för medborgarna i samhället

Deltagarna resonerar om att tillgänglighetsarbetet mynnar ut i en känsla av trygghet för medborgarna. Tillgänglighet skapar en fin gestaltning vilket bidrar till att människor upplever platsen som mer trygg.

”utformningen av, jag tycker tillgänglighet gör ju också att man får...liksom att gestaltningen blir finare och bättre också vilket tillför asså jag tänker det här liksom det visuella asså det funktionella hänger tycker jag ihop, lite hänger ihop med det visuella och det bidrar ju också till att människor upplever platsen mer trygg” (Deltagare 1)

Vidare resonerar deltagarna att det digitala tillgänglighetsarbetet ökar tryggheten hos personer som via dator kan se och förstå hur olika platser är utformade och på så vis känna sig mer trygga och säkra med att bege sig till dessa platser.

Känslan av att göra skillnad i samhället

Deltagarna resonerar kring att det bästa med att arbeta med tillgänglighetsfrågor är att det påverkar många människors vardag till det bättre. Drivkraften är att tillgänglighetsarbetet gör nytta och att det skapar en känsla hos deltagarna av att göra skillnad i samhället.

”men jag tror att viktigast är att...det måste bli roligt att jobba med detta och det måste skapa den känsla att ja, man gör nånting bra för samhälle och för sig själv också kanske i framtiden.” (Deltagare 4)

Begränsningar

Resultatet visar även på att det finns en del begränsningar i tillgänglighetsarbetet och för tillgängligheten. Deltagarna resonerar att det finns utmaningar i tillgänglighetsarbetet i form av intern kunskapsbrist, dilemman samt ekonomiska aspekter. Det finns även hinder för medborgarnas tillgänglighet i form av miljöaspekter och ekonomiska aspekter. Utifrån deltagarnas resonemang framkommer underkategorierna *Utmaningar i professionernas tillgänglighetsarbete* samt *Hinder för medborgarnas tillgänglighet*.

Utmaningar i professionernas tillgänglighetsarbete

En av utmaningarna i tillgänglighetsarbetet som deltagarna resonerar kring är att det finns en intern kunskapsbrist inom olika verksamheter. Det finns svårigheter att sätta sig in i, förstå och vilja förstå hur personer med olika funktionshinder har det och upplever saker. Deltagarna resonerar även om att det är lättare att föreställa sig hur det är för en person med fysiskt funktionshinder än hur det är för en person med kognitiv nedsättning eller psykisk diagnos och att detta kan påverka vilka insatser som prioriteras när det kommer till tillgänglighet. Det kan även uppstå tolkningskrockar kring begreppet tillgänglighet, vad det innebär men även i vilka sammanhang det används vilket kan göra att det ibland uppstår svårigheter att kommunicera med andra aktörer när det kommer till tillgänglighet. Deltagarna resonerar kring svårigheter i arbetet i form av att behöva vara uppmärksam på fel.

”Det ska ju det ska va ritat ner till minsta detalj och då kan, men det kan ju va så att det inte stämmer ändå, med just om man snackar tillgänglighet då att det är mått som står på ritningen men dom är inte godkända enligt dom kraven det finns och då kan det ju bli utmaningar om man inte är uppmärksam då på det innan man börjar bygga om man bygger efter ritningen och det är fel då kan det ju bli problem” (Deltagare 2)

Även om alla tillgänglighetskrav ska vara uppfyllda tidigare i processen finns det ändå tillfällen där det inte stämmer vilket medför behov av att vara alert på eventuella fel. Det kan även vara svårt ibland att möta beställarens krav samtidigt som tillgänglighetskraven ska uppfyllas vilket gör att det kan uppstå dilemman i arbetet. Deltagarna resonerar kring att funktionen är viktigast men att det samtidigt måste bli en snygg lösning. Det resoneras även kring att arbetet med tillgänglighet påverkas negativt av ekonomin i form av att det inte görs mer än vad kraven i plan- och bygglagen anger. Det är även svårt att rikta sitt arbete mot personer med rörelseproblem samt att få sitt arbete tillgängligt för alla på grund av att alla inte har modern teknik. Deltagarna resonerar även kring att den fysiska miljön kan utgöra utmaning i arbetet med tillgänglighet. De regler som finns när det gäller k- och q-märkta byggnader kan medföra utmaningar i byggande, renovering eller möjliggörande av tillgänglighet vilket kan innebära jämkningar av tillgängligheten. Det gäller att tänka till en extra gång kring vilka verksamheter som placeras i de k- och q-märkta byggnaderna där tillgängligheten kan brista.

Hinder för medborgarnas tillgänglighet

Deltagarna resonerar kring att det finns olika hinder i form av miljöaspekter som kan hindra tillgängligheten. En av deltagarna hade genom sitt arbete upptäckt att placeringen av parkbänkar med armstöd är ojämnt fördelat i staden vilket gör att vissa miljöer och bänkar blir mindre tillgängliga för vissa målgrupper som har större behov av att sätta sig och vila men svårigheter att resa sig utan armstöd. En annan del av miljön som bidrar till tillgänglighetshinder är alla de elsparkcyklar som ligger utspridda runt om i stan och som kan blockera gång- och cykelvägar.

”Dom slängs ju...på gator och ligger och skräpar överallt det är en sak som kan påverka tillgängligheten speciellt tänker jag då om man har nedsatt syn ...då ser man ju inte den” (Deltagare 5)

Det resoneras även kring att brister i den fysiska miljöns tillgänglighet som exempelvis parkeringsplatser kan göra att personer med nedsättning inte åker dit utan väljer att åka någon annanstans.

”men har man svårt att hitta en parkeringsplats och du har liksom en nedsättning då väljer du att inte använda den miljön som du tänkte åka till. Då kanske du väljer i stället för att åka in till stan så åker du in till Hallarna för där vet du där finns parkeringar, jag behöver inte gå så långt, jag kommer dit jag ska liksom ” (Deltagare 5)

Det finns lägenhetshus där tillgängligheten brister, då rullstolsburna inte skulle kunna komma in. Om det ska byggas tvåplansbostäder för äldre personer och det bara byggs en trappa och inte en hiss blir det brister i miljön. Vidare resonerar deltagarna kring hinder för tillgängligheten i form av att alla orter i Halmstad inte är tillgängliga i form av kollektivtrafiken vilket påverkar främst yngre och äldre. Även i den här underkategorin finns ekonomin som ett hinder, dock resoneras det i det här fallet vara mer ett hinder i form av lågkonjunkturen. Pandemi och krig har gjort att det mesta har blivit dyrare, som exempelvis bostäder, vilket gör att redan sårbara grupper i samhället blir ännu mer sårbara då bostäder blir mindre tillgängliga att köpa eller hyra. Ytterligare en aspekt som påverkar tillgängligheten negativt resonerar deltagarna är individualismen, att folk bara tänker på sitt eget bästa och inte har helhetsperspektivet kring hur det kan påverka i det stora hela. Brist på trygghet resoneras vara en stor påverkan på tillgängligheten då trygghetsundersökningar visar på att vissa målgrupper, mest kvinnor och äldre, upplever stadskärnan som otrygg och menar på att detta kan begränsa deras livsutrymme då de väljer att inte gå ut.

Tillgänglighetens utveckling

Deltagarna resonerar kring att tillgängligheten har goda utvecklingsmöjligheter i samhället i framtiden. Det framkommer dock en skillnad i deras resonemang. Vissa av resonemangen är riktade till att det finns olika behov att tillgodose för att tillgängligheten ska kunna utvecklas. Andra resonemang är mer riktade mot potentiella förbättringsmöjligheter kring tillgängligheten, det vill säga inte konkreta behov av utveckling utan aspekter som potentiellt skulle kunna bidra till fördel för tillgängligheten. Därav uppkom två underkategorier: *Utvecklingsbehov och Utvecklingspotential.*

Utvecklingsbehov

Ledarskap resoneras som viktigt i tillgänglighetsarbetet enligt deltagarna och behovet finns att som ledare ta tillgänglighetsfrågor på allvar; att betona dem, ställa frågor och efterfråga resultat. Då förmedlas också denna attityd vidare till medarbetare samt medför en förankring och etablering av tillgänglighetsfrågor och tydliggör att tillgänglighet är något viktigt som behöver tas på allvar. Vidare resonerar deltagarna att det är viktigt att sprida kunskap internt kring vad som kan utvecklas inom tillgänglighetsarbetet. Samtal behöver föras med beslutande politiker där information förmedlas kring vilken teknik som finns att tillgå för ökad tillgänglighet samt att det tekniska tillgänglighetsarbetet idag kan utföras enkelt, snabbt och billigt. Samtal kring tillgänglighet och tekniska lösningar skulle kunna öppna upp folks ögon för vilka möjligheter som finns inom ämnet. Att utvecklingen fortsätter framåt resoneras som väldigt viktigt och möjligt att uppnå genom att prata om de möjligheter som finns och att

försöka hitta lösningar kring tillgänglighet. Trots att tillgänglighetsarbetet kan kosta resonerar deltagarna att vi alla måste ha platser där vi känner oss trygga och att vi får det genom att investera i tillgängligheten i framtiden. Deltagarna resonerar att det behöver ligga stort fokus på att bredda tillgänglighetsperspektivet ytterligare. Det finns även ett behov av att bygga en infrastruktur som fungerar för alla och som inte är begränsad till enbart funktionshindrade. Det resonerar att tillgänglighet är ett viktigt ämne där vi behöver förbereda en värld där vi alla kan leva i framtiden.

”det är viktigt ämne som jag sa tidigare att som gäller oss alla och vi vet inte när vi kommer att bli i den position...som krävs lite extra hjälp da av det kan hända att vi har nån sjukdom och vi kommer att bli rullstolsburna om två år exempelvis och då vi vet inte hur det kommer att bli i framtiden så vi måste fokusera oss i nuläge för att förbereda värld vi på nåt sätt kan leva om nånting händer med oss” (Deltagare 4)

Utvecklingspotential

Deltagarna resonerar kring att tillgänglighetsperspektivet är starkt i Sverige och att det finns stort utvecklingspotential inom ny teknik kopplat till tillgänglighetsarbete. Att arbete kring tillgänglighet kommer att ha ännu större fokus i framtiden. En deltagare resonerar kring utvecklingspotential inom tillgänglighetsarbete genom följande:

”vi kan ju vara bättre än vad plan- och bygglagen säger...tycker jag...vi kan ju vara skitbra på tillgänglighet och inte bara följa liksom minimumnivån.” (Deltagare 3)

Deltagarna resonerar även om offentlig konst och att det går att göra offentlig konst ännu mer offentlig genom att skapa 3D-modeller på konstverk som sedan går att titta på via dator. Resonemang förs även kring att det inte läggs tillräckligt fokus i arbetet på medicinska funktionshinder, och att det finns förbättringspotential i att belysa den aspekten mer för att på så vis lyckas belysa ett bredare spektrum i tillgänglighetsarbetet. Deltagarna resonerar även kring att små kommuner har bättre förutsättningar att skapa bra tillgänglighet genom tekniska lösningar jämfört med större kommuner. Detta eftersom små kommuner har mindre områden och färre mängd data att hantera. Därav resonerar deltagarna att det finns mer potential i tillgänglighetsarbetet kopplat till den digitala utvecklingen när det kommer till små kommuner jämfört med större kommuner.

Diskussion

Metoddiskussion

En kvalitativ intervjustudie (28) bedömdes som lämplig metod då studiens syfte var att undersöka hur olika professioner som arbetar med samhällsplanering inom Halmstad kommun resonerar kring tillgänglighet och sitt tillgänglighetsarbete. En semistrukturerad intervju (30) gav utrymme för deltagarna att resonera fritt kring begreppet och sitt arbete. Induktiv ansats (28) användes i syfte att fånga deltagarnas resonemang på ett fritt och teoretiskt obundet sätt. Författarna övervägde en deduktiv ansats (28) för att förtydliga det arbetsterapeutiska perspektivet genom hela arbetet, men då det riskerade att rikta deltagarnas svar i för stor utsträckning valdes i stället en induktiv ansats där deltagarnas egna röster kunde bli hörda på ett fritt och teoretiskt obundet sätt.

Urvalsprocessen tidseffektiviserades genom användande av snöbollsurval (29) som metod, vilket visade sig vara en effektiv metod i avseendet att författarna fick förslag om potentiella

deltagare. Dock blev samma person föreslagen av flera olika deltagare, vilket till viss del medförde hinder i urvalsprocessen. Detta löstes med ytterligare en kontaktväg där snöbollsurvalet åter igen användes. I detta skede reflekterade författarna även kring risken att deltagare kunde anonymiseras som följd av snöbollsurvalet, eftersom flera av deltagarna var bekanta med varandra, arbetade tillsammans eller var den enda som hade sin specifika yrkestitel. Genom att, i studiens metod, endast övergripande beskriva deltagarnas professioner, kunde författarna minska risken för anonymisering. Tidigt i studiens process togs en första kontakt med potentiella deltagare, även här för att tidseffektivisera. Vid utskick av informationsbrev inför intervjuerna valde en av deltagarna att avstå då det visade sig att personen inte upplevde sig vara rätt deltagare för studiens syfte. Här reflekterade författarna att det vid första kontakten i tidigt skede kan ha förmedlats otydlig information och beskrivning kring studiens syfte samt inklusionskriterierna, vilket kan ha varit en faktor till att personen valde att avstå från studien.

Valet att undersöka resonemang från professioner inom Halmstad kommuns samhällsplanering var ett naturligt val för författarna eftersom de båda hade kopplingar till Halmstad. Det uppstod även en nyfikenhet kring Halmstads tillgänglighetsarbete då de kommit på andraplats på Humanas tillgänglighetsbarometer (15). Författarna hade kunnat välja en annan kommun, till exempel den kommunen som ligger sist i Humanas tillgänglighetsbarometer eller haft ett annat synsätt där man jämfört två kommuner med varandra men på grund av tidsspannet för studien och intresset för Halmstad kommun uppkom aldrig de alternativen som förslag.

Författarna hade en förförståelse kring begreppet tillgänglighet ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv, vilket togs i beaktning vid intervjuerna genom att begreppet inte förklarades för deltagarna på något vis, i syfte att inte påverka resonemangen. Dock kan förförståelsen ha påverkat tolkningen av resultatet, vilket var något som krävde extra uppmärksamhet för att säkerställa att det enbart var deltagarnas röster som belystes. Ytterligare en förförståelse bestod av att båda författarna var bekanta med Halmstad kommun och dess utformning. Detta kan ha utgjort en fördel i intervjuerna då det kan ha underlättat insikten i samtal som har handlat om specifika områden i kommunen. Författarnas förförståelse kan även innebära att det fanns förutfattade meningar kring hur anställda i Halmstad kommun resonerar kring tillgänglighet. Att redan veta om att Halmstad kommun har kommit på andraplats på Humanas tillgänglighetsbarometer kan ha bidragit till att författarna även hade vissa förväntningar kring deltagarnas resonemang. Under dataanalysen var författarna noggranna med att kontinuerligt reflektera kring analysmaterialet för att säkerställa att det inte lades egna värderingar eller personliga tolkningar i deltagarnas resonemang. Detta säkerställde att det var deltagarnas röster och resonemang som utgjorde resultatet och stärkte på så vis studiens tillförlitlighet.

Studiens tillförlitlighet (31) stärks ytterligare då författarna hade en tydlig beskrivning av analysprocessen i form av både text och tabell. Att båda författarna deltog och var aktiva under datainsamling och databearbetning stärker tillförlitligheten då riskerna att missa relevant information minskades. Att författarna diskuterade etiska överväganden innan studiens datainsamling påbörjades visar på en medvetenhet kring risker och nytta vilket stärker tillförlitligheten. Tillförlitligheten kan påverkas negativt då deltagarnas professioner ej benämndes. Studiens metod skulle därför kunna uppfattas som otillräckligt transparent. Dock kan det även ses som en positiv aspekt för studiens tillförlitlighet då det visar på att författarna hade tagit deltagarnas anonymisering på stort allvar. Resultatets tillförlitlighet men även studiens giltighet stärks genom att resultatet har med citat från deltagarnas intervjuer.

Styrkor i studiens giltighet (31) innefattade den induktiva ansatsen som gav deltagarna möjlighet till fria resonemang och på så vis kunde resonemanget som eftersträvades i syftet

uppnås. En god spridning på deltagare i form av olika åldrar, kön och professioner medförde också en styrka för giltigheten då syftet var att undersöka resonemanget utifrån ett brett perspektiv. Ytterligare en styrka för giltigheten var att författarna hade en handledare med goda erfarenheter kring forskning under studieprocessen. Handledaren granskade analysprocessen samt resultatets uppbyggnad utifrån relevans för syftet och gav kunskapsrika förslag och reflektioner.

En av studiens författare hade en personlig relation till en av deltagarna. Detta togs i beaktning på så vis att författaren utan relation till deltagaren fick ansvar att vara aktiv intervjuare under den intervjun. Detta bidrog till att intervjun ändå kunde ligga på en neutral och professionell nivå och på så vis bedöms inte relationen ha påverkat resultatet och på så vis inte påverkat studiens giltighet. Att båda författarna närvarade vid samtliga intervjuer och att ansvaret att hålla i intervjuerna delades upp sinsemellan kan ha bidragit positivt till studiens giltighet då en av författarna kunde fokusera på att lyssna, ta in atmosfären samt ställa följdfrågor vid behov. Att alternera ansvaret under intervjuerna skapade även en möjlighet för författarna att öka sina förmågor och utvecklas.

Ytterligare en aspekt som kan ha påverkat studiens giltighet är att intervjuerna skedde digitalt med tre deltagare och fysiskt med två deltagare. Vid en av de digitala intervjuerna uppstod problem med ljudet i form av eko från deltagarens högtalare. Detta medförde att deltagaren var tvungen att stänga av sin mikrofon när författarna pratade vilket gjorde att samtalet inte flöt på lika naturligt som i de andra intervjuerna. Det kan ha påverkat deltagarens svar och möjlighet till resonemang vilket i sin tur kan ha påverkat resultatet. Vid en av de andra digitala intervjuerna uppstod även problem med uppkopplingen, vilket kan ha påverkat resultatet likvärdigt som det ovan nämnda problemet.

Att uppkopplingen krånglade medförde även svårigheter i databearbetningen då vissa meningar och ord var svåra att uppfatta i ljudupptagningen vid transkribering. Att blanda både digitala och fysiska intervjuer upplevde författarna bidra till en skillnad i hur informationen tolkades från författarna då kroppsspråk och nyanser kunde tas tydligare i beaktning i analysprocessen från de fysiska intervjuerna. Ovannämnda skillnader kan ha påverkat studiens giltighet men även studiens tillförlitlighet då vissa resonemang under de digitala intervjuerna kan ha haft en annan innebörd än vad författarna kunde uppfatta. Under analysprocessen upptäcktes att vissa förtydliganden med hjälp av följdfrågor hade behövts vilket författarna kan ta med sig till framtida studier. Under intervjuerna upptäcktes även att vissa frågor var svåra för deltagarna att förstå och behövde en förklaring. Här kan författarnas oerfarenhet kring att formulera intervjuguide vara en anledning.

Studiens överförbarhet (31) kan till viss del vara begränsad då det är en liten studie med endast fem deltagare. En större studie med fler deltagare hade kunnat ge ett bredare och mer utförligt resultat. Om resultatet är överförbart till en annan kontext i form av annan kommun är svårt att uppskatta. På grund av anonymisering nämndes inte deltagarnas professioner i metoden. Det kan medföra att resultatet blir svårt att överföra till andra grupper då definitionen av studiens deltagargrupp är otydlig.

Resultatdiskussion

Resultatet i föreliggande studie visade på ett resonemang där miljöns anpassning var huvudfokus för tillgängligheten och där det var viktigt att personer kunde vistas i och ta sig fram i den aktuella miljön. Detta kan ses överensstämma med PEO-modellens (13) transaktiva perspektiv på miljö och person då deltagarna i föreliggande studie menade på att den socioekonomiska kontexten som sårbara grupper befinner sig i ständigt förändras vilket medför påverkan på vad personer i de grupperna kan utföra och inte. Deltagarna belyste

vikten av att möjliggöra för de sårbara grupperna att fortsätta göra det de vill i kontexten de befinner sig i och att socioekonomiska aspekter inte ska utgöra ett hinder. Det som kan anses behöva synliggöras i tillgänglighetsperspektivet är utgångspunkten i aktivitet vilket arbetsterapeuter kan bidra med i samhällsplaneringen.

Aktivitetsutförande är enligt PEO-modellen (13) ett resultat från samspelet mellan person, miljö och aktivitet. Aktivitetsutförandet är något som förändras med tiden då relationen mellan person, miljö och aktivitet skiljer genom livsspännet. Föreliggande studies resultat visade på resonemang kring att miljöns brist på tillgänglighet hindrar personer att ta sig till önskade platser vilket resulterar i att personer väljer att åka till andra platser. Ett hinder i miljön utifrån personers förmågor kan därför påverka och begränsa personers aktivitetsutförande i en meningsfull miljö. Det resonerades även i föreliggande resultat att hinder i miljön i form av elsparkcyklar kan begränsa framkomligheten för personer med exempelvis synskada. Miljön i form av elsparkcyklar kan även ses som en möjlighet för personers tillgänglighet i form av snabbt och smidigt transportmedel. Författarna till föreliggande studie finner det intressant att ett objekt både kan möjliggöra och begränsa tillgänglighet vilket är viktigt att ta hänsyn till i tillgänglighetsarbetet, att se helhetsperspektivet för flera målgrupper. Ett annat hinder i miljön, enligt föreliggande studies resultat, som kan begränsa personers aktivitetsutförande är kollektivtrafiken. Enligt deltagarna finns det idag vissa platser i Halmstad kommun som inte är så tillgängliga för äldre och yngre generationer då kollektivtrafiken inte förbinder platserna tillräckligt. Enligt *Sveriges Arbetsterapeuter* (32) kan arbetsterapeuter vara med och förbättra tillgängligheten till kollektivtrafiken i den bemärkelsen att det blir ett hållbart tillgänglighetsarbete som passar för flera målgrupper. En studie av Broome et.al (33) visar på att arbetsterapeuter kan vara med och bidra till hälsosamt åldrande för äldre genom att synliggöra problem med användandet av kollektivtrafiken och på så vis påverka de äldres möjligheter till delaktighet.

En studie av Pirie (34) visar på att en definition av tillgänglighet när det kommer till miljö och planarkitektur är enkelheten gällande att aktiviteter i samhället ska vara inom ett rimligt avstånd. Studien (34) menar på att i ovanstående definition mäts tillgängligheten i form av avstånd och tid och inte kopplat till personens kapacitet. I resultatet på föreliggande studie framkom liknande perspektiv på tillgänglighet, då deltagarnas resonemang kring tillgänglighet utgick ifrån närhet och tidsbesparing. Arbetsterapeutiskt perspektiv på tillgänglighet handlar om att möjliggöra för personer att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter och känna en tillhörighet i samhället (10). Här kan författarna se en skillnad i definition av tillgänglighet där det anses som fördelaktigt att låta båda perspektiven komplettera varandra och på så vis skapa bredare förståelse kring tillgänglighetens komplexitet och djupare kunskap i tillgänglighetsarbetet.

Enligt föreliggande studies resultat utvecklas digitala lösningar i form av 3D-teknik idag i Halmstad kommun för att öka förståelsen hos medborgarna kring detaljplaner samt för att skapa en mer tillgänglig offentlig miljö. I föreliggande resultat framkom att 3D-teknik kan främja tillgängligheten till bland annat konst, vilket ansågs kunna öka inkluderingen i samhället. Att kunna se konst såsom 3D-modeller på datorn i hemmet kan tillföra känsla av delaktighet i kulturella miljöer. Författarna till föreliggande studie ser även att det skulle kunna minska personers känsla av social tillhörighet då den sociala miljön som konsten befinner sig i går förlorad. Här ser författarna att VR-teknik skulle kunna användas som en alternativ lösning till 3D-tekniken för personer som inte har möjlighet att ta sig ut och titta på konst. En virtuell social miljö kan byggas upp för personer där känslan av tillhörighet kan öka. Detta anses kunna medföra en ökad känsla av delaktighet i aktivitet och därmed ökad möjlighet till aktivitetsutförande.

Det resonerades i föreliggande studies resultat kring en intern kunskapsbrist när det kommer till tillgänglighetsfrågor. Resultatet visade även på att det är enklare att anpassa för fysiska nedsättningar på grund av att det är lättare att sätta sig in i hur det kan vara att ha en fysisk nedsättning. De kognitiva nedsättningarna är, enligt deltagarna, svårare att föreställa sig och blir därmed svårare att anpassa utefter. Detta kan kopplas till kunskapsbristen hos de som arbetar med tillgänglighet. En ökad kunskap hade, enligt föreliggande studies författare, kunnat stärka kvaliteten på tillgänglighetsarbetet. Här ser författarna att arbetsterapeuters unika kompetens kring olika funktionshinder och hur funktion förändras och påverkas under livet, samt hur miljön kan möjliggöra delaktighet i aktivitet utifrån personers funktionsförmåga kan bidra till en ökad kunskap inom verksamheter. En annan aspekt som kan ses öka den interna kunskapen är digitala lösningar. VR-teknik är något som författarna ser som en möjlighet även för de som arbetar med tillgänglighet. En möjlighet att öka insikten och förståelsen för kognitiva nedsättningar, genom att uppleva dessa med hjälp av VR. Detta skulle kunna öka förståelsen och kunskapen hos flera olika professioner och få ett bättre och bredare tillgänglighetsarbete som följd. Ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv innebär detta att ett aktivitetsperspektiv implementeras i läroprocessen för de som arbetar med tillgänglighet, där aktivitet används som medel för att öka förståelsen för personer med kognitiva nedsättningar.

Resultatet i föreliggande studie visade att perspektivet på tillgänglighet är brett inom samhällsplaneringen i Halmstad. Det var inte bara fysisk tillgänglighet som benämndes som viktig utan även kognitiv, intellektuell och psykisk. Det resonerades kring att tillgänglighet inte bara handlar om tillgänglighet för funktionshindrade utan snarare är något som ska genomsyra hela samhället och inkludera alla. *Person-Environment-Occupation-Performance Model* (PEOP) (35) är en modell som bland annat inriktar sig på interventioner på samhällsnivå. Arbetsterapeuten undersöker vilka egenskaper som finns i samhället samt generella och aktivitetsrelaterade problem, för att sedan sätta upp mål och upprätta en plan för uppfyllande av dessa. Arbetet riktar sig till samhällen som av någon anledning inte fungerar som önskat, men kan även fungera på ett förebyggande plan. PEOP-modellen (35) tar även upp att arbetsterapeutens samarbete med andra professioner kan vara av vikt för att en så bred kunskap som möjligt ska kunna nyttjas. Young et. al (26) menar på att genom inkludering av arbetsterapi i samhällsplanering kring fysiska miljöer ökar personers aktivitetsutförande. Föreliggande studies författare ser potential i användandet av PEOP-modellen i ett interprofessionellt samarbete inom samhällsplanering. Genom att, med hjälp av PEOP-modellen, samverka i ett interprofessionellt team med professioner inom samhällsplanering kan perspektiven från samhällsplanerings-professioner och arbetsterapi sammanstråla. I tänkta samverkan kan kunskap och resonemang kring universell design, byggnation och samhällsvetenskap blandas med kunskap och resonemang kring funktionshinder, aktivitetsperspektiv och delaktighet. Tillsammans har det tänkta interprofessionella teamet även en bred och variationsrik syn på tillgänglighet, vilket ökar förutsättningarna för att skapa ett samhälle som är så tillgängligt som möjligt för alla.

Det breda perspektivet på tillgänglighet som visades på i föreliggande studies resultat kan även kopplas till den arbetsterapeutiska teoretiska modellen *The Participatory Occupation Justice Framework* (POJF) (36). Modellen är skapad för arbetsterapeuter som arbetar mot grupper som på något vis möter aktivitetsorättvisa i samhället. Aktivitetsorättvisa uppstår när personer inte får möjlighet att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter på grund av sociokulturella, politiska eller ekonomiska faktorer. Ett begrepp som ingår under aktivitetsorättvisa är aktivitetsdeprivation (37). Durocher et.al (37) visar på i sitt resultat att aktivitetsdeprivation är när personer, på grund av bland annat sociala, miljömässiga, historiska, politiska och kulturella faktorer, utesluts från att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter i samhället. I föreliggande studies resultat tog deltagarna upp begrepp såsom

inkludering, exkludering samt att tillgängligheten kan begränsas på grund av ekonomiska aspekter. Deltagarna resonerade även kring att det kan uppstå utmaningar i förhållningssätt när det kommer till regler kring historiska byggnaders tillgänglighet, där jämkningar av tillgängligheten ibland är nödvändigt. Detta ser författarna till föreliggande studie kan leda till exkludering för vissa grupper då tillgängligheten till meningsfulla aktiviteter kan bli begränsad i dessa byggnader. Utifrån deltagarnas resonemang kan författarna till föreliggande studie se att POJF med de tillhörande begreppen aktivitetsrättvisa och aktivitetsdeprivation, kan hjälpa arbetsterapeuter inom samhällsplanering att skapa aktivitetsrättvisa genom att öka grupperns möjligheter till egenmakt, inklusion och delaktighet. Genom modellen kan arbetsterapeuter identifiera sociokulturella, politiska och ekonomiska aspekter som gör att tillgängligheten begränsas i samhället och på så vis begränsar möjligheten för delaktighet i samhället.

Slutsats

Föreliggande studies resultat visade att perspektivet på tillgänglighet är brett inom samhällsplaneringen i Halmstad kommun där det resonerades kring att tillgänglighet är något som gäller alla människor oavsett om de har funktionshinder eller inte. Närhet och enkelhet var något som framkom i resultatet som en definition av tillgänglighet. Resonemang kring tillgänglighet visade på att miljöns anpassning är huvudfokus och att det är viktigt att personer kan vistas i och ta sig fram i den aktuella miljön. Resultatet i föreliggande studie visade även på att det finns en intern kunskapsbrist kring att kunna förstå och sätta sig in i funktionshindrades perspektiv vilket resonerades vara något som behöver utvecklas i tillgänglighetsarbetet.

Föreliggande studie bidrar till att öka kunskapen kring tillgänglighetsresonemang inom samhällsplanering samt visar på hur dessa resonemang kan kopplas till aktivitetsvetenskap och arbetsterapi. På så vis skapas en djupare förståelse för hur ett arbetsterapeutiskt perspektiv kan platsa inom samhällsplanering. Arbetsterapeutisk kompetens kan platsa inom samhällsplaneringen och tillgänglighetsarbetet för att bidra med ytterligare perspektiv på tillgänglighet utifrån kopplingen mellan person, aktivitet och miljö. Arbetsterapeutisk kompetens kan synliggöra hinder och möjligheter för aktivitetsutförande i ett tidigt skede i processen och på så vis bidra till ett ännu mer utvecklat tillgänglighetsarbete.

Vidare forskning kan göras genom intervjuer med arbetsterapeuter som på något sätt arbetar mot samhällsplanering för att visa på hur deras arbete bidrar och hur deras resonemang förs kring tillgänglighet och tillgänglighetsarbete. Det kan ge en ytterligare förståelse kring resonemang kring tillgänglighet och tillgänglighetens komplexitet vilket kan bidra till ett bättre tillgänglighetsarbete. En annan vinkel på vidare forskning kan vara att jämföra professioners resonemang kring tillgänglighet i olika kommuner för att få en bredare bild kring positiva och negativa aspekter för ett tillgängligt samhälle.

Referenser

1. Boverket. Hälsa först! [Internet]. okänd ort: Boverket; 2022 [uppdaterad 2022-05-13; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/>
2. Lauckner H, Leclair L, Yamamoto C. Moving beyond the individual: Occupational therapists' multi-layered work with communities. *Br. J. Occup.* 2019;82(2):101-11.
3. Forsberg G. Samhällsplaneringens förutsättningar och villkor: Områden, nivåer, gränser. I: Forsberg G, redaktör. Samhällsplaneringens teori och praktik. Stockholm: Liber; 2019. s. 12-20.
4. Plan- och bygglag (2010:900) [Internet]. Stockholm: Landsbygds- och infrastrukturdepartementet SPN BB [citerad 23 mars 2023]. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900.
5. Institutet för hälsa och välfärd. Tillgänglighet [Internet]. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd; 2022 [uppdaterad 2022-08-31; citerad 2023-03-24]. Hämtad från: <https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshindervisnare/funktionshinder-i-samhallet/tillganglighet>
6. Myndigheten för delaktighet. Frågor om delaktighet och tillgänglighet [Internet]. Sundbyberg: Myndigheten för delaktighet; 2022 [uppdaterad 2022-08-30; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.mfd.se/organisation/vanliga-fragor-och-svar/fragor-om-delaktighet-och-tillganglighet/>
7. Boverkets författningssamling (BFS 2011:5) [Internet]. okänd ort: Catarina Olsson [citerad 23 mars 2023]. Hämtad från: <https://rinfo.boverket.se/ALM/PDF/BFS2011-5-ALM2.pdf>.
8. Boverkets byggregler, BBR (BFS 2011:6 med ändringar till och med BFS 2020:4) [Internet]. Karlskrona: Boverket [citerad 23 mars 2023]. Hämtad från: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/konsoliderad-bbr-2011-6-tom-2020-4.pdf>.
9. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2008:23) [Internet]. Stockholm: Socialdepartementet [citerad 23 mars 2023]. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823/>.
10. Avaheden K. Delaktighet som främjar hälsa hos barn och unga med funktionsnedsättning. I: Kroksmark U, redaktör. Hälsa och aktivitet i vardagen : ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv. 2 uppl. Nacka: Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter FSA; 2018. s. 91-102.
11. Pollard N, Kronenberg F, Sakellariou D. A political practice of occupational therapy. I: Pollard N, Kronenberg F, Sakellariou D, redaktörer. A political practice of occupational therapy. Edinburgh: Churchill Livingstone/Elsevier; 2009. s. 1-19.
12. Geneviève P. Aktivitetsengagemang: Hur människor uppnår förändring. I: Taylor RR, redaktör. Kielhofners model of human occupation - teori och tillämpning. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur AB; 2022. s. 239-48.
13. Turpin M, Iwama M K. Using occupational therapy models in practice: a fieldguide. Edinburgh: Churchill Livingstone/Elsevier; 2011. Kapitel 4, Person-environment-occupation models; s.89-116.
14. Halmstad. Statistik [Internet]. Halmstad: Halmstad kommun; 2023 [uppdaterad 2023-02-28; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.halmstad.se/kommunochpolitik/kommunfakta/statistik.n2412.html#h-Sokefterdenstatistikduarnyfikenpa>
15. Humana. 2:a - Halmstad näst bäst tillgänglighetskommun [Internet]. Stockholm: Humana AB; 2019 [uppdaterad okänt datum; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.humana.se/personlig-assistans/om-personlig-assistans/tillganglighetsbarometern/halmstad--2a-i-arets-mest-tillgangliga-kommun/>
16. Halmstad. Plan för den inkluderande kommunen [Internet]. Halmstad: Halmstad kommun; 2020 [uppdaterad okänt datum; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.halmstad.se/download/18.35afc4c81756ed4e2d3bb/1610725298517/plan-for-den-inkluderande-kommunen-2020-2024-tillganglig.pdf>
17. Destination Halmstad. Om Halmstad [Internet]. Halmstad: Destination Halmstad AB; 2021 [uppdaterad 2021-02-08; citerad 2023-03-23]. Hämtad från: <https://www.destinationhalmstad.se/bolaget/vara-tjanster/om-halmstad>
18. Halmstad. Strategisk plan [Internet]. Halmstad: Halmstad kommun; okänt år [uppdaterad 2023-01-27; citerad 2023-03-23]. Hämtad från:

<https://www.halmstad.se/kommunochpolitik/politikochdemokrati/visionerochframtidsideer/strategiskplan.n717.html>

19. Larkin H, Hitch D, Watchorn V, Ang S. Working with policy and regulatory factors to implement universal design in the built environment: The Australian experience. *IJERPH*. 2015;12(7):8157-71.
20. Kroksmark U, Iwarsson S. Ett arbetsterapeutiskt folkhälsoperspektiv. I: Kroksmark U, redaktör. *Hälsa och aktivitet i vardagen : ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv*. 2 uppl. Nacka: Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter FSA; 2018. s. 9-26.
21. Kåhlin I, Hultman K, Behrnsten K. Använd arbetsterapeuters kompetens i nära vård [Internet]. Stockholm: Dagens medicin; 2018 [uppdaterad 2018-12-04; citerad 2023- 03-23]. Hämtad från: <https://www.dagensmedicin.se/opinion/debatt/anvand-arbetsterapeuters-kompetens-i-nara-varld/>
22. Kåhlin I. Ledare: Mål: Full delaktighet [Internet]. Nacka: Sveriges arbetsterapeuter; 2022 [uppdaterad 2022-12-09; citerad 2023- 03-23]. Hämtad från: <https://www.arbetsterapeuterna.se/tidningen/tidigare-nummer/artikelarkiv/artiklar-2020/ledare-maal-full-delaktighet/>
23. Sveriges arbetsterapeuter. Vi visar vägen! Vision, strategier & fokusområden 2022-2024 [broschyr på internet]. okänd ort: Sveriges arbetsterapeuter; 2022 [citerad 25 April 2023]. Hämtad från: <https://www.arbetsterapeuterna.se/media/3678/vision-och-strategi-2022-till-2024.pdf>
24. Saco. Arbetsterapeut [Internet]. Stockholm: Saco; 2021 [uppdaterad 2021-09-13; citerad 2023 03-23]. Hämtad från: <https://www.saco.se/studieval/yrken-a-o/arbetsterapeut/>
25. Moore A, Lynch H. Accessibility and usability of playground environments for children under 12: A scoping review. *Scan. J. Occup*. 2015;22(5):331-44.
26. Young D, Wagenfeld A, Vander Veen R, Rocker H. Universal Design and the Built Environment: Occupational Therapy and Interprofessional Design Teams—A Scoping Review. *Ann. Int. Occup. Ther*. 2019;2(4):186-94.
27. Irvine-Brown L, Ware V.A, Malfitano-Serrata A.P, Di-Tommaso A. Re-engaging in our role with communities: The coupling of occupational therapy and community development. *Aust. Occup. Ther. J*. 2021;68(4):308-16.
28. Henricson M, Billhult A. Kvalitativ design. I: Henricson M, redaktör. *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur AB; 2012. s. 129-37.
29. Denscombe M. *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur; 2016.
30. Danielson E. Kvalitativ forskningsintervju. I: Henricson M, redaktör. *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur; 2017. s. 143-53.
31. Graneheim U.H, Lundman B. Kvalitativ innehållsanalys. I: Höglund-Nielsen B, redaktör. *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur; 2017. s. 187-99.
32. Sveriges Arbetsterapeuter. Sustainable development - Occupational Therapy can contribute and make a difference [broschyr på internet]. okänd ort: Sveriges Arbetsterapeuter; 2018 Hämtad från: <https://www.arbetsterapeuterna.se/media/1575/sustainable-development-webb.pdf>
33. Broome K, McKenna K, Fleming J, Worrall L. Bus use and older people: A literature review applying the Person–Environment–Occupation model in macro practice. *Scan. J. Occup*. 2009;16(1):3-12.
34. Pirie G H. Measuring accessibility: a review and proposal. *Environ. Plan A*. 1979;11(3):237-358.
35. Christiansen C, Baum C-M, Bass J. The Person-Environment-Occupational-Performance (PEOP) Model. I: Duncan AS E, redaktör. *Foundations for practice in occupational therapy*. 5 uppl. Edinburgh: Churchill Livingstone Elsevier; 2011. s. 93-104.
36. Whiteford G, Townsend E, Bryanton O, Wicks A, Pereira R. The participatory occupational justice framework: Saliency across contexts. I: Kronenberg F, Pollard N, Sakellariou D, redaktörer. *Occupational therapies without borders*. 2 uppl. Edinburgh: Churchill Livingstone/Elsevier; 2011. s. 163-74.
37. Durocher E, Gibson B E, Rappolt S. Occupational Justice: A Conceptual Review. *J. Occup. Sci*. 2014;21(4):418-30.